

James Petras**Den ”nyliberala” världen – en utmaning för vänstern**

Nyliberalismens uppgång och omvandlingen av 1970- och 1980-talets värld har skapat förutsättningar för nya krig, ekonomiska kriser och sociala uppror. Världshistoriska förändringar äger rum i en allt snabbare takt. Om vänstern framgångsrikt ska kunna ingripa, måste den förstå varför dessa förändringar sker, hur djupgående de är och lära känna de svaga länkarna i systemet.

”Nyliberalism” innebär, i den mening termen används här:

- ◆ ett generalangrepp på staten som investeringsreglerare och som produktiv ekonomisk faktor;
- ◆ angrepp på välfärdsstatens sociala skyddsnät;
- ◆ avregleringspolitik (upphävande av alla lagar som skyddar hemmamarknaden, arbetsmarknaden, miljön o s v);
- ◆ en strategi för tillväxt genom stimulering av investeringar och inte efterfrågan, där överflödet koncentreras till toppen och inte återförs ner i samhället.

1970- och 1980-talet var en period av nyliberal kontrarevolution över hela världen – maskingevär och dödsskvadroner i Syd (Tredje världen) och konstitutionellt förtryck i Norr (den utvecklade världen). Polariseringen i samhället ökade – pengarna koncentrerades åter till samhällets topp, medan de längst nere marginaliserades och mellanskiktet blev maktlöst.

Spekulationen på finans- och fastighetsmarknaden flödade över alla bräddar, i förhållande till den produktiva sektorn. Nya ekonomiska strukturer, grundade på finans- och internationella multijättar som sammanlänkats elektroniskt, underminerade hemmamarknaden och ledde till att statliga utgifter inte längre gick till välfärdsprogram utan till att betala privata kapitalförluster.

Den nyliberala kontrarevolutionen och det spekulativa finanskapitalets uppgång är den *första* av sju omvandlingar som kännetecknar tiden efter 1970-talet.

Den *andra* är den allt snabbare kapplöpningen mellan de tre stora kapitalistiska makterna (USA, Tyskland och Japan) för att bygga upp imperier som kan tränga in i och expandera på konkurrenternas marknader. Den nygamla inom-imperialistiska rivaliteten på världsmarknaden mellan de kapitalistiska länderna har ersatt konflikten mellan USA och Sovjetunionen. USA kommer troligen i den ojämna militära och ekonomiska utvecklingen att försöka utnyttja sin militära överlägsenhet.

Den *tredje* historiska förändringen är stalinismens upplösning och att nyliberala regimer kommer att uppstå över hela Östeuropa och i många sovjetrepubliker (eftersom den vänster-socialistiska oppositionen förblivit marginell). Detta har försvagat handeln och biståndsmöjligheterna för de anti-kapitalistiska rörelserna i Tredje världen.

Den hämningslösa tillämpningen av den fria marknadskapitalismen i såväl Östeuropa som Tredje världen banade vägen för intensifierad skövling från Väst, parat med en ändlöst sjunkande levnadsstandard.

Samtidigt har stalinismens sammanbrott ändå gjort det möjligt att bygga nya rörelser och skapa visioner om en demokratisk kollektivism gentemot såväl stalinismens byråkratiska diktatur som den ”fria marknadens” våld och skövling.

Folkvalda regeringar

Den *fjärde* förändringen är att folkvalda regimer kommit till makten i stora delar av Tredje världen och södra och östra Europa, vilka tidigare styrdes av militärregimer och enpartidiktaturer. Denna process, av massmedia döpt till ”den demokratiska övergången”, inlemades till stora delar i auktoritära statsstrukturer och elitistiska ekonomiska system som omedelbart fastslog den politiska och ekonomiska dagordningen för de valda regimerna: att skapa legitimitet åt den nyliberala modellen och därigenom underlätta västvärldens skövling.

Kulturell förvandling

Den *femte* förändringen är en kulturell förvandling av nyliberalismens praktik och ideologi. Å ena sidan blev tron på ”goda skördar” och utveckling till varje pris framåtskridandets ledmotiv; å andra sidan blev det fler poliser som genomdrev isoleringen och segregeringen av de välbeställdas rikedomar från de fattigas allt större armod.

Tredje världen importerades till västvärldens moderländer:

- ◆ dels genom en massomfattande illegal invandring som utsögs till kostnader långt under den ”nationella reproduktionens”;
- ◆ dels genom att antalet hemlösa ökade när fastighetskapitalet stod i centrum för spekulering och rikedom, industrinedläggningar och stigande hyror.

Den *sjätte* förändringen är de traditionella socialdemokratiska och kommunistiska partiernas ideologiska och politiska integration i och stora delar av den tidigare 60-talsvänsterns uppslutning bakom det nyliberala projektet.

Från södra Europa till Sydamerika, från Paris till Barcelona och från Warszawa till Managua, har de gamla vänstermänniskorna slutit upp i lovsången till marknaden som det mest effektiva instrumentet för att organisera de ekonomier som slogs sönder under marknadens hammarslag.

Integreringen av de traditionella partierna -jämte de intellektuellas flykt från rörelserna till instituten – fördjupade det oerhörda gapet mellan det politiska intellektuella skiktet och de många offren för de nyliberala ekonomierna.

Den *sjunde* förändringen gäller personliga värderingar och förhållanden: Personlig makt blev det högsta värdet för såväl eliten som deras förmodade motståndare; solidariteten i samhället brännmärktes, ringaktades eller förvandlades till något som bara angick marginella grupper.

Privatiseringen av livet ökade; den härskande klassens värderingar kom till uttryck på alla samhällets nivåer, som när narkotikahajarna imiterade spekulanterna. Kärlek blev sex, sex blev ett utövande, utövandet blev kondition, kondition blev mat: Allt blev kommersialiserat. Den princip som genomsyrade allt blev ”allas krig mot alla”.

Den stora omdaning

Men detta har inte fört historien till sin ände. Tvärtom förde det med sig en ny rad utmaningar, konflikter och kriser som bestämt ramarna för en revolutionär politik under 1990-talet. De har givit djupa ärr i staten, klasserna, ekonomin och kulturen. Industriarbetarna har omvandlats till egna småföretagare eller underbetalda servicearbetare; industrimännen har ersatts av finansmän och spekulanter, ingenjörer av investeringsrådgivare. De fattiga har blivit gatans folk.

Staten får ägna allt mer resurser att socialisera (d v s rensa upp och gå i borgen för) kapitalförluster och privatiseringar (utförsäljning) av vinstgivande offentligägda företag. Världsekonomin flyter fram på en jätteväg av skulder och kreditfinansierad konsumtion. Klass-

strukturen polariseras alltmer mellan en oerhört förmögen del, 15-20 procent som utnyttjar privat utbildning, privat hälsovård, privata kommunikationer och transporter -och resten, som är beroende av en alltmer sönderfallande offentlig service.

Vi står därför i inledningen till en ny period, som kännetecknas av att:

- ◆ den nyliberala kontrarevolutionen vågar visa upp sitt rätta ansikte;
- ◆ den Nya världsordningen blivit allt tydligare;
- ◆ en ekonomisk, social, ekologisk, kulturell och politisk kris utvecklats tvärs över nationsgränserna.

Den stalinistiska stagnationskrisen i Östeuropa och Sovjetunionen har inte lösts av de nya nyliberala regimerna. Tvärtom har länderna där enligt alla sociala och ekonomiska indikatorer gått igenom en oerhörd förändring. Miljoner har mist sina jobb, bostäder, sociala skyddsnät och jordbruk. Hunger, hemlöshet och armod har drabbat lika många. De nya regeringarna löper som skottspolar mellan Internationella Valutafonden, Världsbanken och västvärldens regeringar och banker.

I det forna Östtyskland har västtyskt kapital tagit över marknaden, slagit igen fabriker och låter de arbetande gå sysslolösa på ett sätt som liknar Englands koloniala erövring av Indien. I Ungern är Budapest i dag känt som ”Bangkok”; porno-kapitalismen med barnpornografi är en av de få tillväxtsektorerna. Avgrundsdjupet mellan de nyliberala löftena och den fruktansvärda verkligheten är det tydligaste tecknet på konfrontationen och krisen.

Motståndare

Trots sin fientlighet till den officiella kommunismen och trots propagandan för den fria marknaden, är den stora majoriteten av befolkningen i Öst fortfarande motståndare till alla som profiterar och skaffar sig privilegier som baseras på ägande; samtidigt är den för full sysselsättning, social välfärd och service – med andra ord för grundläggande socialistiska värderingar.

Den samhällsekonomiska kris som utvecklas under nyliberalismen drar undan benen för den fria marknadens härskande klassers legitimitet och hegemoni.

Det är ännu inte avgjort vart denna katastrof leder: en ny tid av klass-, etnisk, ras- och könsskamp växer fram. Den kan leda till mycket – från emigration till ytterligare armod, från chauvinistiska nationella krig till dynamiska sociala rörelser – allt är möjligt och beror på ett politiskt ingripande.

Militarism och imperialism

Samtidigt har USAs minskande globala makt åtföljts av upptrappade militära interventioner.

- ◆ 1983 sände Washington 20 000 marinsoldater till Grenada (med 120 000 invånare) – och dödade och sårade hundratals grenadabor och lade skolor och sjukhus i ruiner;
- ◆ 1989 genomförde 30 000 amerikanska soldater en kombinerad luft- och landattack mot Panama (med tre miljoner invånare) – tusentals civila skadades och hela bostadsområden förstördes; Slakten 1991 i Irak (med 17 miljoner invånare) genomfördes av 450 000 soldater och tiotusentals flottister och piloter de dödade hundratusentals och förstörde hela städer.

De militära operationerna har upptrappats, allt större länder har angripits och förödelsen har bara blivit värre. Dessutom har det gått allt kortare tid mellan interventionerna. Mellan Grenada och Panama gick det sex år – mellan Panama och Irak, ett år och sex månader. USAs interventioner förflyttas också från symboliska randområden till centra av strategisk betydelse för världsekonomin.

På Grenada skedde interventionen för att återta USAs herravälde inom dess traditionella imperium (Karibien) och för att försvaga anti-interventionstämningen på hemmaplan. Invasionen av Panama skedde för att USA skulle kunna återta kontrollen över Panamakanalen och stärka USAs ekonomiska blockad mot det revolutionära Nicaragua – samtidigt som det stärkte de invasionsvänliga stämningarna inom Kongressen och hos allmänheten.

Dessutom utgjorde den ett test på hur större interventioner på andra håll skulle uppfattas. Snabba militära segrar gjorde den allmänna opinionen mindre känslig i förhållande till de uppgifter som stod på imperialismens dagordning – och uppfattningen att patriotism och imperialism är ömsesidigt utbytbara kom åter till heders.

Efter Irak – där USA var framgångsrikt utan att lida dyrbara förluster – vad kommer härnäst? Endast den som medvetet blundar kan bortse ifrån USAs ekonomiska nedgång och dess ökade militära aggression; endast den närsynte ser inte att den militära upptrappningen gått från ”periferin” till ”hjärt”-länderna.

Ny världsordning: att återupprätta USAs makt

I motsats till de socialdemokratiska och Gorbatjov-trogna önsketänkarna har det Kalla krigets slut inte lett till ”nytänkandets” och det fredliga samarbetets era. Tvärtom närmar vi oss alltmer omfattande och alltmer våldsamma konfrontationer: De stater som i dag slår sig samman för att besegra Tredje världen, kommer i morgon att slåss mot varandra om bytet, kostnaderna och de nya maktpositionerna.

Vänstern måste bjuda motstånd mot militariseringens dubbla utmaning: mot den första vågen av statlig och massmediauppburen chauvinism och den andra vågen av desillusionering och missnöje som uppstår bland de breda befolkningslagren när kostnaderna för kriget stiger och konfrontationerna kommer närmare hemmaplan.

Under 1970- och 80-talet såg vi, i synnerhet efter Sovjetunionens sammanbrott som världsmakt, framväxten av tre makter med bas i de tre främsta kapitalistiska makterna — Tyskland, Japan och USA. Ekonomisk konkurrens och konflikter om herraväldet över jorden blev allt tydligare under förhandlingarna om handelsavtal.

Den första visionen om en ny världsordning, där man samarbetade om att utforska Tredje världen och Östeuropa fick ge vika för de gradvis framväxande konkurrerande regionala blocken: Asien under japanskt herravälde; Europa under tyskt; den amerikanska kontinenten under USAs.

Men i denna värld av inom-imperialistisk konkurrens om marknaden är USA underlägset: Dess ”komparativa fördelar” är militära och ideologiska, och ligger inte i produktionsstrukturen. Washingtons vision — som blottades under gulf invasionen — är ett militärt centrerat herravälde som förenar Tredje världens rentier (t ex Saudiarabien) och politiska underhuggare som står i beroendeställning till USAs militärstyrkor för att utöva påtryckningar på Tyskland och Japan att finansiera USAs underskott och dra sig tillbaka från USAs marknader.

Regioner utsugs

Denna militärt centrerade vision står i motsättning till Tysklands och Japans uppfattning om en ekonomisk ”Ny världsordning”. När den internationella konkurrensen skärps inom de regionala centra, kommer de att öka utsugningen inom ”sina” respektive regioner:

- ◆ Tyskland utsuger Öst;
- ◆ USA lanserar en frimarknadsdoktrin för att ta över de existerande marknaderna i Latinamerika — handelsskulder för lokalt ägda företag genom en oerhört omfattande

plundring av resurser;

◆ Japan stärker sitt grepp över den asiatiska marknaden och råvarorna samtidigt som man återför ekonomiska investeringar från USA till Asien.

USAs militära styrka, inflytande och påtryckningar användes direkt och indirekt under de nyliberala militärregimernas våldsamma maktövertagande i Latinamerika. I Centralamerika finansierade USA dödsskvadronerna i El Salvador, drillade mördarmaskinerna i Guatemala och organiserade och ledde contras i Nicaragua. I Argentina, Chile, Uruguay och Brasilien infördes nyliberala regimer och ekonomier med våld; det berodde inte på att någon nationalistisk keynesiansk eller socialistisk politik hade misslyckats.

Imperiestatens militära och ideologiska styrka var tillräcklig för att forma den nyliberala kontrarevolutionen. Men diskrepansen är enorm mellan denna militära och ideologiska styrka, och USAs ekonomiska oförmåga att bygga upp livskraftiga ekonomier på annat håll.

Motsättningen är uppenbar även i liten skala: På Grenada stagnerar ekonomin, arbetslösheten är över 30 procent och inga nyinvesteringar sker. I Nicaragua och Panama är bilden nästan densamma. I större skala ”vann” USA det Kalla kriget i Östeuropa samtidigt som man förlorade den efterföljande ekonomiska konkurrensen till sina rivaler.

Efter post-industrialismen

En annan brytningspunkt under 1990-talet är krisen för de verkliga ”post-industriella” ekonomier som skapats under de tidigare årtiondena av kapitalistisk ”omstrukturering”. I motsättning till alla ”post-industriella” ideologers optimistiska förutsägelser — de hävdade att den kapitalistiska krisen hörde till det förgångna och att en ”serviceekonomi” och högteknologi skulle komma i dess ställe — har västvärldens ekonomier haft en negativ tillväxt; miljontals servicearbetare, yuppies, investerings- och fastighetsmäklare har kastats ut i arbetslöshet samtidigt som bankerna närmar sig ruinens brant.

Beroende högteknologi

Post-industrialismens ideologer bortsåg fullständigt från i hur hög grad ”högteknologin” i sig själv är beroende av ekonomisk spekulering — och inte en självständig ekonomisk faktor. De insåg inte att den ”omstrukturerade” ”service”- kapitalismen fortfarande grundas på produktion av varor och social service.

Ändå skedde tjänstesektorns spekulativa tillväxt i en allt smalare och allt mer krympande produktionsbas, där spekuleringen ”bet sig själv i svansen”: företag köps och säljs som varor till priser långt högre än företagens produktionsvärde samtidigt som tillverkarnas konsumtions- och produktionskapacitet undergrävs.

Det är en rättvisans ironi att just det system som nyliberalerna skapade, slukar deras barn. De första offren för krisen var just de nyrika, spekulanterna och yuppiesarna, som från början bar ansvaret för att arbetarna drevs bort från fabrikerna och för att hyresgästerna med låga hyror kastades ut från sina lägenheter.

I denna första kris för de post-industriella ekonomierna har heller inte den sammanfallande serviceekonomin någon ”stötdämpare” att falla tillbaka på — förutom staten, som också dränerats på inkomster och redan är svårt skuldtynad av det föregående årtiondets till stora delar konstgjorda tillväxt. Ekonomin som vilar på finans- och fastighetsspekulation och tjänstesektorn — har dragit undan fötterna för industrins förmåga till återhämtning.

De post-industriella ekonomierna är inte bara underkastade cykliska kriser en förlängd och allt djupare recession är mer sannolik än under industrisamhällets tidigare kriser. De allt mer vitt förgrenade banden mellan de dominerande finanssektorerna i alla de stora kapitalistiska

länderna innebär att krisen kommer att utbredas i världsskala och tvinga varje stat (i synnerhet Japan och Tyskland) att resa barriärer mot den kris som kommer från de mest ”post-industriella” staterna: USA och Storbritannien.

På kort sikt kommer yuppisarna ”på dekis” – vilket väl svarar mot deras bakgrund – att kravla sig fram på egen hand, göra problemen personliga och söka privata lösningar. Den post-industriella kapitalismens kris kommer ändå att dra med sig banksparare, husägare och utbildade tekniker till den stora massan av tidigare industriarbetare, invandrare, minoriteter och kvinnor som mot sin vilja drabbades av den tidigare kapitalistiska ”omstruktureringen”. Det vidgade nätet av drabbade samhällsklasser har skapat en mycket skev och motsättningsfylld polarisering.

Nya villkor för vänstern

Utmaningen för vänstern börjar med en förståelse av de nya samhällsskikt som den nyliberala omstruktureringen skapat, likväl som de olika frågor som konflikten utgår ifrån – arbete, bostäder, krediter och (återtagna) konsumtionsvaror. Den svåraste uppgiften kommer att vara att utarbeta ett program som sammanför offren för den första vågen av kapitalistisk omstrukturering med de tidigare plågoandarna som nu fallit offer för den andra vågen.

Den programmatiska utmaningen består i att artikulera ett alternativ som undviker ett återvändande till en ”serviceekonomi” eller till det tidigare miljöförstörande ”industri-samhället” – förena högteknologi med en miljövänlig produktiv industri.

Minskad legitimitet

En annan av 1990-talets kriser berör de folkvalda regimernas minskade legitimitet. Dessa regimer, som knutits upp till den nyliberala världsomspännande politiska ekonomin, har i grunden alierat väljare i Öst och Väst, Nord och Syd.

I de senaste kongressvalen i USA deltog bara 36 procent av väljarna. I Ungern och Polen — de så kallade nya demokratierna — attraherar valen bara en minoritet av väljarna, eftersom elitens politik straffar folket hårt. I Colombia röstar mindre än 25 procent av valmanskåren; i de helt korrupta mexikanska valen mindre än en tredjedel. Liknande trender är uppenbara i hela Sydamerika.

Väljarnas alienation, eller främlingskap, är på lika slående i Västeuropa när skillnaderna mellan den traditionella vänstern och de konservativa minskar genom den nyliberala dagordningen, samtidigt som kommunistpartierna krymper ihop när de visar sin oförmåga att svara på krisen.

Fotbollsmatcher väcker större uppmärksamhet än politiska kampanjer: de utgör en avkoppling från det politiska bedrägeriet, den ekonomiska otryggheten och de hårda tiderna — den politiska elitens bittra politiska arv.

Det har blivit allt vanligare att läsa om eller höra människor säga att de valda regeringarna ”inte är det samma” som demokrati. Till och med borgerliga samhällsvetenskapare ”förklarar” att det kostar 10-20 miljoner US-dollar att välja en senator. Klyftan mellan den valda politiska eliten (med dess massmedia, akademiska reklammän och kommentatorer) och folket vidgas; den utbreder sig framför allt till ungdomen som drabbas värst av krisen och inte heller ser några partier som företräder deras intressen.

Ingripande rörelser växer fram som svar på den post-industriella krisen, hotet om en militarisering och den nyliberala kontrarevolutionen. Dessa rörelser, som verkar för att öka de utstötta rättigheter, innefattar kvinnor som slåss mot den nyliberala offensiv som ökar deras beroende, berövar dem det sociala trygghetsnätet och gör dem till varor på pornmarknaden; och miljöaktivister som kämpar mot marknadskrafterna som förstör miljön.

Rörelserna har vunnit vissa delsegrar och tvingat fram ekologiska och sociala reformer. Men allteftersom 1980-talets nyliberala kontrarevolutionen fortskred, blev det uppenbart att dessa landvinningar håller på att rullas tillbaka. De så kallade demokratiska revolutionerna i Öst-europa avskaffade föräldraledighet, aborträttigheter och barnomsorg när kapitalismen återinfördes och i konkurrensen om investeringar från Väst. I Väst har miljöbegränsningarna för energiproduktionen gradvis avvecklats — i USA i takt med att plundringen av miljön har tilltagit.

Vägen till statsmakten

Visserligen är rörelsernas påtryckningspolitik en god utgångspunkt, men det räcker inte — de bortsåg från frågan om statsmakten. Detta visades klart av Nytt forum i Östtyskland, som misslyckades omvandla rörelsen mot stalinismen 1989 till en rörelse för att ta makten. På så vis kunde den västtyska politiska apparaten ta över, marginalisera rörelserna och ta över staten.

Rörelserna innehåller som bäst ett embryo till en ny makt: folkliga församlingar, direkta val och en offentlig debatt. Vänsterrörelserna står inför en aldrig tidigare skådad möjlighet och utmaning: att överbrygga klyftan mellan de nyliberala klasserna som baserar sig på valet och den röstskolkande alienerade majoriteten; att genom rörelserna bygga upp organisationer för politisk makt över landet, fabriker, samhällsservicen och jorden.

Vägen från direkta ingripanden till statsmakten går genom allt fler lokala folkliga församlingar som griper in i frågor av direkt intresse för folket. Framtiden för alla folkligt baserade sociala och ekonomiska förändringar ligger inte i de elitistiska parlamentariska valen.

All rörelsepolitik som enbart knyts upp till valkampanjer saknar framtid, liksom enbart direkt aktion till försvar för enskilda lokala frågor. För att vinna en framtid måste rörelserna byggas upp kring ett självständigt valagerande förankrat i och samordnat med regionala eller nationella rörelser för direkt handling — generalrepetitioner för uppbygget av en ny statsmakt som står ansvarig inför hela samhället.

Upplösning och förfall

Samhällets upplösning utgör på samma gång en kris och en utmaning. Den nyliberala offensiven har minskat levnadsstandarden i Afrika till en nivå som är lägre än när staterna bröt sig loss från kolonialismen. I Latinamerika blir förfallet påtagligt när man ser miljoner av rotlösa — upprivna av krig mot upproren och den exportinriktade jordbrukspolitiken — myllrande i kåkstäderna. De fattigas arméer invaderar stadskärnorna och torgen. 1800-talssjukdomar som kolera, gula febern, malaria och tuberkulos grasserar i takt med att utgifterna för hälsovård, utbildning och infrastruktur skärs ned.

Nedskärningarna av den nationella hälsovården och massepidemiernas utbredning i Peru, Brasilien osv, jämte den skriande tystnaden i västvärldens massmedia och stater om deras ansvar, är en del av ett allmänt problem — västvärldens medvetna likgiltighet inför dess ansvar för sjukdomarna och massmorden i Tredje världen.

1980-talet kan ses som en vändpunkt: tidigare hade opinionen i väst åtminstone gjort en läpparnas bekännelse om de militära övergreppen mot de mänskliga rättigheterna i Latinamerika och svälten i Afrika. Det var under 1980-talet som allmänheten i väst alltmer vände sig vid de västvänliga regimernas (i huvudsak USAs underhuggare) massmord.

De nya valda regimerna har, i stället för att desarmera mördarmaskinerna försett dem med en pseudo-legitimitet och frikänt dem från såväl gamla som nya brott. Västvärldens moraliska upplösning och godtagandet av övergreppen i Centralamerika var förspelet till massmedias aktiva delaktighet i de massiva bombningarna av Iraks städer.

Liberaler, socialdemokrater och kristdemokrater har genom delaktigheten i den massomfattande terrorn i Tredje världen av sagt sitt moraliska ansvar. Detta moraliska tomrum öppnar ytterligare en möjlighet och utmaning för vänstern att bekämpa den byråkratiska rutinens massmördande, genom att väcka folks samveten och lägga grunden till en ny moraluppfattning som raserar de tekno-imperialistiska myterna. Folk känner på sig att de överöses av lögnen om Centralamerika och Mellanöstern, även om de inte kan känna lukten av kropparna eller se ögonen tryckas ut.

Bortom post-fordismen

När den nyliberala modellen bryter samman, blir den härskande klassens strategi att isolera sig från övriga samhället, samtidigt som de utnyttjar masspektakel och krig på andra sidan haven för att avleda folkets uppmärksamhet och få dem att rikta sin ilska mot andra, yttre orsaker.

Men även här förvandlas masspektaklen till gatukrig. Soldaterna återvänder alltmer förbittrade hem till fattigdomen, till sina ghetton efter att ha tjänat de rika. Den massmedia-propaganda som upprepas alltför ofta mister sin slagkraft.

Därför uppstår ett motståndets dialektik. Men tvärtemot Karl Marx förväntningar, kommer de självorganiserade producenternas samhälle (socialismen) inte att följa ur "socialiseringen" [församhälleligandet] av dagens kapitalistiska ekonomi.

Vilket förhållande har de miljoner som ryckts upp med rötterna av spekulationskapitalet till aktiebörsen, utförsäljningar och kontorsbyggnader? Socialismen kan inte växa fram ur en kapitalism som atomiserar eller splittrar producenterna, föröder samhällena och föder passivitet och individuellt våld.

Var börjar man?

I en ekonomi som bygger på plundring finns det inte mycket att hämta om man vill bygga upp ett nytt samhälle. Organiseringen och kampen måste börja ute på gatorna, på möten och i organisationer som inringar plundringens institutioner — där människor kan förbereda sig på att ta över dem, upplösa dem och de omgivande "hetlufts"-industrierna (advokater, journalister och författare, marknads- och PR-expert o s v).

Om marxismen även i fortsättningen ska ha någon relevans, måste den bygga på exploateringen av klassen och klasskampen. Jag anser att de algebraiska symbolerna "klasser" och "klasskamp" är historiskt och samhälleligt betingade och specifika för varje fas i eller typ av kapitalism. För närvarande står arbetar- och kapitalistklasserna i centrum tillsammans med de många rotlösa ungdomarna — med ett specifikt köns, ålders och rasinnehåll — som konfronterar koncentrationen av ett "fiktivt" (d v s inte produktionsbaserat) kapital.

Denna "klasstrid" äger inte bara rum där produktionen sker, utan i hela samhället. Det är en total strid i den bemärkelsen att det fiktiva kapitalets överlevnad och reproduktion inte är avhängig friska, utbildade arbetare — vilket var fallet under industrikapitalismen — utan av att de kontinuerligt och marginaliseras (och kanske i de mest extrema fallen fysiskt utrotas).

För att vara användbar måste marxismen erkänna och ta till sig den nya verkligheten. Begreppet klasskamp måste utvecklas, när det gäller var konflikter uppstår och nya organisationsformer för kampen. Medan fackföreningarna och de traditionella partierna växte fram i ett industrisamhälle, är det de samhällspolitiska rörelser som kan uppvisa en större social och kulturell heterogenitet som bäst kan svara mot de behov som de nya striderna visar.

När fastighetsägarna gör anspråk på de fattigas mark, utnyttjar de armén och polisen innan de sätter grävskoporna. När det blir dags för val igen, kommer kvarteret att vara en parkeringsplats; när Kongressen väl undersöker det hela, kommer kontorsbyggnader i glas

och stål och luxuösa lägenheter redan att vara byggda. Den ökade konfrontationspolitiken kan bara besvaras genom en kollektiv direkt handling från rörelserna.

För ett marxistiskt alternativ

Den nyliberala värld som håller på att skapas liknar mindre John Stuart Mills liberala utopi än Thomas Hobbes "allas krig mot alla". Det marxistiska alternativet till denna värld måste byggas på tre hörnpelare, relaterade till varandra men ändå spänningsfyllda:

- ◆ Samhällspolitiska rörelser bland de rotlösa och marginaliserade (t ex husockupanter), vilkas lojalitet och intressen bara kan upprätthållas genom direkt handling;
- ◆ politiska partier och fackföreningar bland industriarbetare, men även offentlig- och privatanställda, som kan verka på industrierna och i de politiska valen;
- ◆ internationalistiska rörelser bland miljöaktivister, kvinnor, homosexuella och solidaritetsgrupper, vilka genom sin politik kan sammanföra och skifta mellan de två ovannämnda grupperna.

Inom den första gruppen finns den mest revolutionära politiken, men den kan vara svår att upprätthålla. Den andra gruppen har kontinuitet och organiserad solidaritet, men tenderar att sugas upp i en rutinartad opposition. Den tredje har kontinuitet och militans, men saknar en sammanhängande revolutionär strategi när det gäller olika delkrav och en påtryckningspolitik.

Utmaningen för vänstern är att samtidigt gå utöver de traditionella partiernas tröghet, att genom direkta handlingar gå från den lokala till den nationella och internationella nivån och ge de sociala rörelserna en revolutionär uppfattning om maktfrågorna.

Varför tala om revolution?

Varför tala om revolution i kontrarevolutionens tid? Därför att nyliberalismens triumf bygger på lösan grund. Därför att verkligheten skapar villkor för en konfrontation. Varför "revolution" och inte "reform"? Därför att vi inte står inför ett lokalt krig, en tillfällig lögn eller några småraster, utan inför en konflikt med djupgående strukturella krafter som rör sig tvärs över gränserna och som definierar en helt historisk period.

Att i dag vara rationell eller förnuftsmässig är att vara revolutionär. Det innebär att kämpa emot den irrationalitet som talar om intelligenta bomber som dödar tusenden; som utger sig för att förstöra militära mål, men lägger städer i ruiner; som finansierar dödsskvadroner som i den västerländska demokratins namn mördar en kvarts miljon bönder i Centralamerika; som överflödar media med militära strategier, mål och förståsigpåare, militariserar kulturen och får miljoner att reflexmässigt vifta med nationsflaggorna.

Solidaritet, rörelse, handling och modet att slåss för förnuftet: det är vad det innebär att vara revolutionär i dag.

Den gamla ordningen är döende och hotar att dra oss med. Den nya ordningen kämpar för att födas.

Översättning och redigering: Lars Gus Kaage

Översatt ur: *Against the Current*, nr 34 1991 ("Challenge for the Left")

Mer av Petras:

[Gerillarörelser i Latinamerika.](#)